

НАСТАВНО-НАУЧНОМ ВЕЋУ ФИЛОЗОФСКОГ ФАКУЛТЕТА
УНИВЕРЗИТЕТА У БЕОГРАДУ

РЕФЕРАТ О ЗАВРШЕНОЈ ДОКТОРСКОЈ ДИСЕРТАЦИЈИ ВЕСНЕ БАРЗУТ
„ОДНОС ПРОЦЕСИРАЊА ИДЕНТИТЕТА И ФАЦИЈАЛНЕ ЕКСПРЕСИЈЕ“

На XVII редовној седници Наставно-научног већа Филозофског факултета, одржаној 29. марта 2018. године, именовани смо у комисију за оцену и одбрану докторске дисертације Весне Барзут, под насловом *Однос процесирања идентитета и фацијалне експресије*. Пошто смо прегледали и анализирали добијену дисертацију, подносимо Већу следећи извештај.

1. Основни подаци о кандидату и дисертацији:

Весна Барзут рођена је 14.02.1987 у Истоку. Основне студије психологије уписала је школске 2006/07. године на Филозофском факултету у Новом Саду које је завршила 2009. године са просечном оценом 9,52. Исте године уписује мастер студије психологије на Филозофском факултету у Новом Саду и диплому мастер психолога стиче 2011. са просечном оценом 9,81. Мастер тезу под називом “Фактор познатости лица модулира ОРБ” одбранила је под менторством проф. др Сунчице Здравковић оценом 10. Школске 2012/13. уписује докторске студије психологије на Филозофском факултету у Београду. Досадашња просечна оцена је 9,67. Као стипендиста - докторанд Министарства просвете, науке и технолошког развоја била је ангажована на пројекту Фундаментални когнитивни процеси и функције ОН179033 од 2014. до 2017. године. Осим тога, током студија била је стипендиста Фонда за младе таленте – Доситеја (2008/09 и 2010/11), Фонда за стипендирање даровитих студената Универзитета у Новом Саду (2009/10). Такође, добитник је награде Универзитета за постигнут успех у току студирања (2008/09).

До сада је објавила 2 рада у научним часописима (1 у часопису међународног карактера а други у водећем часопису националног значаја) и имала 12 саопштења на међународним и националним конференцијама од којих су 2 штампана у целини а 10 у изводу.

Дисертација под насловом „Однос процесирања идентитета и фацијалне експресије“ написана је на укупно 92 стране. Рад је писан на српском језику, штампан је на папиру А4 формата, са маргинама од 30 mm и проредом основног текста подешеног на 1.5 ред. Дисертација садржи 8 слика, 19 графикана и 6 табела. У дисертацији је цитирано 68 референци.

2. Предмет и циљ дисертације:

У области перцепције лица дуги низ година актуелна је дебата о односу процесирања фацијалне експресије емоција и идентитета. С једне стране је становиште по коме је однос ових процеса независан док, са друге стране, расте број налаза који то оспоравају и који дају потврду за међусобно зависан однос. Предмет докторске дисертације било је испитивање односа процесирања идентитета и фацијалне експресије. У истраживању су испитани фактори као што су: тип меморије, начин учења, врста експерименталног задатка као и утицај контекста у коме је неко лице научено. Унапређивањем методологије истраживања која је коришћена у претходним студијама ауторка је покушала да разреши одређене нејасноће које су дали недоследни резултати претходних студија.

Циљеви истраживања груписани су у 3 групе: (а) провера утицаја фацијалне експресије емоција на процесирање идентитета, (б) провера утицаја идентитета на процесирање фацијалне експресије и (ц) провера утицаја контекста у коме је неко лице научено. Овако шире дефинисани циљеви реализовани су извођењем конкретних експеримената:

1. Циљ прве пилот студије био је одабир оних фацијалних експресија емоција које су добри представници своје категорије.
2. Другом пилот студијом детаљније је испитан међусобни однос различитих фацијалних експресија емоција а што је омогућило потпуније схватање добијених налаза у осталим експериментима.
3. У првом експерименту испитан је утицај фацијалне експресије емоција на процесирање идентитета у краткорочној меморији. Прецизније речено, испитан је ефекат промене у фацијалној експресији на тачност препознавања идентитета. Коришћен је задатак упаривања. На екрану је приказиван дисплеј са 4 лица са истом фацијалном експресијом након чега је приказивано једно лице-мета, а задатак испитаника био је да игноришући евентуалне промене у фацијалној експресији емоција одговоре да ли је лице-мета приказана на претходном дисплеју.
4. У другом експерименту испитиван је утицај фацијалне експресије емоција на процесирање идентитета у дугорочној меморији коришћењем задатка препознавања. Лица су најпре приказана са одређеном фацијалном експресијом емоција да би у тест фази (која је следила након 24 сата) била приказана са неутралним изразом лица. Циљ овог експеримента био је да провери да ли присуство одређене фацијалне експресије емоција утиче на памћење конкретног идентитета у зависности од типа учења и ометајућег задатка приликом случајног учења (процена пола, процена узраста или процена пријатности лица).

5. У трећем експерименту испитиван је утицај идентитета на процесирање фацијалне експресије емоција у краткорочној меморији. Методолошки гледано, овај експеримент истоветан је првом експерименту. Разлика је то што су овде приказивани дисплеји са четири иста лица са различитим фацијалним експресијама емоција након чега је следило једно лице-мета и задатак испитаника био је да одговоре да ли је експресија на лицу-мети била приказна на претходном дисплеју при том игноришући евентуалне промене у идентитету.
6. Циљ четвртог експеримента био је да се испита значај фактора познатости лица на тачно категорисање одређене фацијалне експресије. Овај експеримент имао је две експерименталне ситуације: једна у којој је категоризација фацијалних експресија емоција вршена на лицима непознатих особа, односно друга у коме је процена вршена на лицима познатих.
7. Петим експериментом испитиван је значај контекста у коме се учење одвија за памћење лица са одређеним фацијалним експресијама. За потребе истраживања осмишљен је посебан задатак. Испитаници су решавали тест интелигенције а лица која је требало да упамте су им приказивана на екрану као повратна информација после сваког задатка. Циљ овог експеримента био је да испита да ли у одређеним ситуацијама више обраћамо пажњу на лица са конгруентним емоцијама.

3. Основне хипотезе истраживања:

У својој дисертацији Весна Барзут је спровела укупно 7 експеримената (2 пилот истраживања и 5 експеримената) са циљем тестирања следећих хипотеза:

1. У складу са налазима претходних студија очекивало се да препознавање лица са фацијалном експресијом љутње буде успешније у односу на лица са експресијом среће. Такође, очекивало се да ће и препознавање непознатих лица са осталим негативним емоцијама (туга, гађење) бити брже и тачније у односу на препознавање лица са експресијом среће. Хипотеза је делимично потврђена. Препознавање лица приказаних са експресијом љутње било је боље у односу на лица приказан са експресијом среће. Међутим, лица научена са експресијом среће препознавана су боље у односу на друге експресије (осим туге).
2. Претпоставка је била да начин учења у задатку препознавања утиче на то које емоције ће боље бити меморисане. Ова претпоставка је потврђена.
3. Трећа претпоставка била је да ће тип ометајућег задатка приликом случајног учења (процена пола, процена узраста или процена пријатности лица) утицати на добијене резултате. Додатно, очекивало се да ће тежина задатка утицати на

успешност препознавања лица. Док се тип задатка показао као значајан фактор који може да утиче на добијене резултате, што се тиче тежине самог задатка добијен је обрнут тренд у односу на очекиван.

4. Следећа хипотеза била је да ће промене у идентитету довести до интерференције процеса препознавања фацијалне експресије. Очекивало се дуже време реакције и већи број грешака када је дошло до промене у идентитету а експресија која се процењује је држана константном. И ова претпоставка је потврђена.
5. У складу са налазима претходних студија очекивало се да се фацијална експресија среће и неутрални израз лица брже и тачније идентификују на лицима познатих људи док се очекивало брже и тачније препознавање негативних емоција на лицима непознатих људи. Ова претпоставка није потврђена. Уочен је сличан тренд и на лицима познатих и непознатих особа. Најтачније су се препознавале експресија среће и изненађења (и неутрални израз код познатих лица).
6. Последња претпоставка била је да ће контекст утицати на то на које ћемо фацијалне експресије обратити пажњу односно позитиван контекст требало би да олакша памћење позитивних фацијалних експресија и обрнуто. Добијени резултати нису једнозначни и неопходна је даља провера.

4. Кратак опис садржаја дисертације:

Докторска дисертација Весне Барзут састоји се из 4 главна дела: (1) теоријски део, (2) предмет, циљеви и хипотезе (3), истраживачки део, (4) дискусија и закључак.

Теоријски део обухвата неколико поглавља у којима се обрађују различити модели процесирања идентитета и фацијалне експресије. Осим тога, дат је и преглед досадашњих релевантих истраживања као и отворених питања која су проистекла из тих студија.

Поглавља *предмет, циљеви и хипотезе* укратко сумирају мотивацију за ово истраживање као и конкретне истраживачке задатке.

Истраживачки део обухвата: методологију спроведених експеримената (детаљан опис кориштених стимулуса, узорак, експерименталне задатке као и саму процедура спровођења сваког експеримента) као и добијене резултате.

У поглављима *дискусија и закључак* добијени резултати интерпретирани су у односу на досадашња сазнања из ове области и кандидат даје опште импликације добијених налаза. На самом крају наведен је списак коришћене литературе.

5. Остварени резултати:

У складу са постављеним општим циљевима организовани су и интерпретирани добијени резултати. Пре свега, потврђена је интеракција између процесирања идентитета и фацијалне експресије емоција. Првим експериментом потврђен је међусобно зависан однос у краткорочној меморији док је другим експериментом овај феномен потврђен и у дугорочној меморији. Ови експерименти су показали да приликом процесирања идентитета није могуће искључити процесирање фацијалне експресије.

Интерактивно процесирање идентитета и фацијалне експресије потврђено је и у експериментима којима је испитиван идентитета на процесирање фацијалне експресије. Утврђена је јасна интеракција између процесирања идентитета и фацијалне експресије у краткорочној меморији (експеримент 3). Односно, и приликом процесирања фацијалне експресије није могуће искључити идентитет.

Четврти експеримент који је испитивао утицај фактора познатости на тачност категоризације фацијалне експресије показао је да нема разлика између непознатих и лица научених у експерименту.

Када је реч о петом експерименту којим је испитиван утицај контекста у коме је неко лице научено на тачност памћења лица са одређеном експресијом нису добијени недвосмислени резултати. С обзиром на то да је тачност била веома мала, тешко је донети прецизније закључке.

На крају, битно је истаћи да резултати овог истраживања јасно имплицирају важност јасног дефинисања коришћене фацијалне експресије емоција и укључивање више експресија. Додатно, резултати пилот истраживања дају додатну потврду да се различите експресије процесирају на другачији начин чак и онда када су исте валенце (позитивна – негативна).

6. Научни допринос дисертације:

Осим додатне потврде интерактивног процесирања идентитета и фацијалне експресије, бар код испитаника без неуралних и визуелних оштећења, значај ове докторске дисертације огледа се унапређивање досад коришћење методологије. То је омогућило разјашњавање неких од недоследних налаза прехтодних студија. Једна од уобичајених пракси у области перцепције лица, а пре свега истраживања препознавања фацијалне експресије емоција, је коришћење ограниченог броја фацијалних експресија емоција (најчешће само љутња и срећа). У својој докторској дисертацији, Весна Барзут, на више места, показује недовољност избора само неких експресија емоција или дефинисање скупа фацијалних експресија емоција само на основу једне димензије (нпр. валенце). Добијени подаци, сугеришу да, иако постоје одређене сличности у процесирању неких

фацијалних експресија исте валенце, то није увек случај па треба бити опрезан приликом генерализације. Ова студија даје систематске информације о процесирању скоро свих базичних фацијалних експресија у различитим задацима што је битно са аспекта унапређивања актуелног знања. На крају, резултати ове студије дају и одређене смернице за будућа истраживања у овој области.

7. Закључак:

Закључујемо да је дисертација Весне Барзут под називом *Однос процесирања идентитета и фацијалне експресије* урађена у свему према одобреној пријави, да је оригинално и самостално научно дело и да су се стекли услови за њену јавну одбрану

Београд, 02. 04. 2018.

Комисија

Проф. др Слободан Марковић (ментор)

Проф. др Дејан Тодоровић

Доцент др Оливер Тошковић

Проф. др Сунчица Здравковић